Tot văitându-se.
Nime-n lume nu o aude
Numa mare Maica Sfântă
Din Poarta Ceriului,
De-a dreapta Tatălui.
- Ce te cânţi, Bumbaie,
Ce te vaieţi?
- Da' cum nu m-oi cânta
Şi cum nu m-oi văieta
Că muroile,
Strîgoile
În cale mi-o ieşit,
De pământ m-o azvârlit,
Laptele mi l-o luat
Şi viţelu mi-au înţărcat!
- Eu muroile,
Strîgoile
Su(b) tufă de urzîcă băga-le-oi,
Acolo lăsa-le-oi,
Su(b) tufă de leuştean băga-le-oi,
Acolo lăsa-le-oi.
De cornu drept lua-te-oi,
La fântâna lui Iordan duce-te-oi,
Cu apă sfântă adăpa-te-oi,
Laptele tău aduce-ţi-l-oi
De la 99 de hotare
Ca şi apa pe izvoare
Unde popa nu posteşte,
Fata păr galben nu împleteşte;
Laptele nu l-oi lăsa
Nici cât un grăunţ de mac
În patru respicat
Ca să nu-mi fie păcat:
De l-o dus în sat -
Să vie pîn gard,
De l-o dus în vecini -
Să vie pîn stini!
Untu tău,
Groştioru tău,
Laptele tău
Să rămâie mândru şi curat
Cum Dumnezeu l-o lăsat:
Gros ca aluatu,
Dulce ca mnierea,
Galben ca ceara.
Colecţia ANDREI GROBEI, Ţara Chioarului.
De la Aurica Coteţ.

La vacile la care li se ia laptele

Doamne,
Marie Maică Sfântă,
Io nu-nconjor paru aiesta,
Nici tărâţele aieste,
Nici sare(a) asta,
Nici (alte obiecte care-s în calea descântecului).....
Eu înconjor laptele şi groştioru,
Să vie-napoi mândru şi frumos
Pe cum o fost!
De-i luat în vecini
L-aduc pân gardu cel de stini;
De-i luat în sat
Io l-aduc p-aici pân gard;
De-i luat cu lucru rău
L-aduc cu voia lui Dumnezău.
Aşe să vie
Cum vine roua pe flori,
Din asfinţit
Şi până-n răsărit!
Colecţia SILVIU POP, Oarţa de Sus.
De la Floare Zaharie, 71 ani, 1960.

De adus laptele la vaci

Luatu-s-o (numele vacii)
De la grajdiu-i,
De la ocolu-i;
Se luară,

CONSTANTIN CORNIŢĂ

Matricea etnoculturală

0. Conceptul de «matrice»

Noţiunea de ***matrice*** (lat. matrix-icis) are mai multe sensuri, aceasta cristalizându-se într-un concept cu semnificaţii filozofice[I] şi ştiinţifice.

Din punct de vedere filozofic matricea constă într-un tabel în care se reprezintă valoarea de adevăr a unui enunţ filozofic, pe baza valorii de adevăr a elementelor sale componente[II].

Şi în domeniul matematicii termenul matrice desemnează tot un tablou[III]. Pornind de aici, considerăm că există un concept formalizat, operant şi în domeniile etnologiei şi antropologiei.

0. 1. Conceptul de "matrice etnoculturală"

Cu toate că astăzi teoria etnologică şi antropologică merge pe linia constituirii unor tipare *care modelează expresia fenomenală a vectorilor culturii*, se poate vorbi, totuşi, de o apropiere, cel puţin semantică dar şi epistemică, între cei doi termeni: *matrice şi tipar*. De fapt, şiinţele umane revalorizează o preocupare străveche derivată din tradiţia indo-europeană, legată de existenţa unor tipare/vârste arhaice ale istoriei umanităţii. [IV] Astfel, s-au stucturat mai multe direcţii ale scrutării orizonturilor cunoaşterii. Una dintre ele vizează sondarea inconştientului colectiv[V], poziţie de pe care Lucian Blaga formulează, în domeniul filozofiei culturii, conceptul intuiţionist "*matrice stilistică*"[VI]; o alta ţine de morfologia culturii, iar interpretările moderne vin din direcţiile ştiinţelor, fie din cel al antropologiei, sau cea a teoriei sistemelor.

Din punctul de vedere al morfologiei culturii, *cultura românească/cultura populară maramureşeană* poate fi *autonomă şi discontinuă* faţă de celelalte culturi. Prin natura şi structura sa internă, ea devine totuşi o *entelehie*[VII], o *tendinţă imanentă* spre o perfecţiune limitată şi, prin aceasta, o etapă în integrarea sa în concertul altor culturi europene sau mondiale. În virtutea principiului reversibilităţii, ea revine, prin fenomenul *palingeneziei culturale*[VIII], în paradigma istoriei, altfel structurată, la punctul iniţial, pe planuri superioare, însă.

Claude Levi-Strauss, de pe poziţiile antropologiei structurale, admite, totuşi, ideea coaliţiei de culturi/coaliţiei culturilor, drept suport al supravieţuirii lor, unul din imperativele progresului civilizaţiilor cumulative. [IX]

Conform teoriei sistemelor, putem aprecia faptul, potrivit căruia, *cultura populară maramureşeană* se constituie într-un subsistem în cadrul sistemului cultural-global, reprezentat de cultura naţională. [X]

Din perspectiva teoriei *tiparelor civilizaţiilor*, susţinută de Arnold J. Toynbee[XI], dar şi de Neagu Djuvara, se pot distinge cinci faze în evoluţia fiecărei civilizaţii: 1. faza larvară; 2. faza de formare a sa; 3. faza de înflorire; 4. faza luptei pentru hegemonie; 5. faza imperială. [XII]

Şi pentru Chadwik, primele două faze, (reluate de Neagu Djuvara în tipologia sa), se regăsesc sub denumirea de *Vârsta eroică (The Heroic Age)*. [XIII] Cu referire la *literatura societăţilor eroice*, în cadrul descris pe larg de Chadwik, acelaşi Neagu Djuvara constată că:

"1. pretutindeni unde apare o literatură epică populară, ne aflăm în prezenţa unei societăţi care trăieşte sau a trăit de curând o epocă eroică;

2. această literatură prezintă pretutindeni, şi fără ca acest lucru să poată fi atribuit unor influenţe reciproce, aceleaşi caracteristici;

3. evoluţia genurilor literare s-a făcut mereu în acelaşi sens. "[XIV]

Autorul imaginează trei faze ale primelor epoci ale literaturii:

"-*o fază preliterară*, în cursul căreia povestirile cu fond istoric sunt transmise sub formă de poveşti populare din tată în fiu;

- *o primă fază propriu-zis literară*, în care aceste povestiri sunt în general transpuse în versuri; această fază s-ar prelungi mult în era posteroică, în momentul în care apare o anumită nostalgie pentru epoca eroică, şi ar ajunge uneori la capodopere ai căror autori ar fi adesea identificaţi;

- în sfârşit, în anumite cazuri, înainte de a ceda locul altor genuri (religios, didactic, istoric, liric), poemele ar suporta o ultimă metamorfoză, într-o *proză literară mai elaborată*. "[XV]

Cultura populară românească/maramureşeană, în cazul studiului nostru,

---

Pe faţa castelului ***Frunza pătrunjelului.***
(Spărăncenele)

este, deci, o sinteză rezultată din aculturarea *civilizaţiilor greco-romană, bizantină şi occidentală*, conform "tipologiei Djuvara". [XVI]

În viziunea noastră, *matricea etnoculturală maramureşeană* este alcătuită din câteva paradigme fundamentale, din care am ales paradigma comunicaţională şi paradigma lingvistică, structurate, la rândul lor, pe baza distribuţiei motivelor esenţiale în plan sintagmatic, la nivelul etnografiei şi folclorului zonal.

Acestea se constituie într-o structură binară (1-0/prezent-absent), organizată piramidal, pe ranguri, de la rangul I la rangul XVI.

Relevanţa distribuţiei constă în evidenţierea fondului primar de imagini şi simboluri, rangul I (cu o distribuţie de 100%) fiind reprezentat de motivele cerc-soare-roată; linie-arbore-cruce-triunghi-apă); rangul II, de motive figurativ-florale (95, 45%); rangul III, de motivele şarpelui şi al lanţului (81, 81%); rangul IV, de horă, chipuri de fete şi femei tinere (72, 72%); rangul V, (cu o compoziţie eterogenă) de pământ, alimente, creangă verde (63, 63%); rangul VI de motivele cuţitului, calului şi al banilor (54%); rangul VII, de motivul porumbelului (40%). Distribuţia presupune o marjă statistică de eroare-standard, explicabilă prin prezenţa unor motive cu un spectru larg de acţiune (motivele primare) în etnografie şi folclor, dar şi a unor motive ce cunosc o specializare îngustă, pe anumite segmente ale etnografiei şi folclorului. Scalarea evidenţiază: un plan motivic specific umanităţii, în genere, şi conservat insular, datorită izolării şi conservatorismului în zona etno-culturală Maramureş; un plan motivic specific culturii populare româneşti; un plan motivic cu specific maramureşean, subsumat "civilizaţiei lemnului". Acest plan imprimă o personalitate aparte zonei, evidenţiind-o în raportul spontan, matriceal pe care-l întreţine cu modelul propus de societatea contemporană pentru valorizarea tradiţiilor.

Note:

[I] Platon, **Dialoguri**, Bucureşti, Editura pentru Literatură Universală, 1968, (f. p.): vezi "**Opera lui Platon**", în legătură cu referirea la dialogul "**Timeu**", text în care este formulat şi definit conceptul «**Matrice**». Vezi şi Ion Banu, **Platon heracliticul**..., Bucureşti, Editura Academiei, 1972, p. 134-138. Platon se referă la semnificaţiile «celui de-al treilea gen», respectiv la o «matrice a naşterii, devenirii şi cuprinderii corpurilor», în esenţă: «**MATRICE**». Ion Banu apreciază că: "noţiunea e singulară, strict platoniciană şi... nesusceptibilă de a fi redată prin vreunul din termenii de care dispunem. Se apropie, poate, de ceea ce Aristotel (Fizica, IV, 2, 209/B) numeşte... «materie a extensiunii». Atributele «matricei» sunt: nelimitat, inform, invizibil, indefinit, pasiv, coetern Ideilor." (Timaios, 50/D-52/A); Aram Frenkian afirmă, de asemenea, că «receptacolul-materie» ar fi non-existenţă, dar adaugă că i se pare «plauzibilă» afirmaţia lui A. Rivaud, potrivit căreia, teoria aceasta (a matricei) este "un adaus străin la sistemul filosofic al lui Platon" (**Le probleme du Devenir et la notion de la Matière dans la Philosophie grécque, depuis les origines jusqu'à Theophraste**, Paris, 1906, p. 303 sq). Vezi A. Frenkian, **Le Postulat chez Euclide et chez les modernes**, Paris, J. Vrin, 1940, p. 27).

[II] **Dicţionar de filozofie**..., p. 449.

[III] **Dicţionar de matematici generale**, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1974, p. 176: Acest tablou este format din ***mn*** numere reale sau complexe de tipul ***aij*** (***i***=1, 2,..., ***m***; ***j***=1, 2..., ***n***, dispuse în ***m*** linii şi ***n*** coloane. Conform aceluiaşi dicţionar există mai multe tipuri de matrice.

[IV] Jean Haudry, **Indo-europenii**, Bucureşti, "Teora", "Universitas", 1998, p. 49-50. În legătură cu istoria omenirii autorul constată: "India brahmanică distinge patru vârste, care corespund celor patru caste: prima brahmanică, a doua ***ksatriya***, a treia ***vaisya*** şi ultima ***kali-yuga, sudra***. Grecii au moştenit un ***tipar identic*** (s. n.), dar l-au complicat, atribuindu-le fiecare dintre primele trei vârste celor două seminţii, una dreaptă şi pioasă, cealaltă «excesivă» şi nepioasă. Astfel, ***seminţia de aur şi cea de argint*** (s. n.) reprezintă două aspecte ale funcţiunii suverane; ***seminţia de bronz şi cea a eroilor - două aspecte ale funcţiunii războinice***. (s. n.). Contrar celor precedente, ***actuala seminţie de fier*** este supusă legii dure a muncii, necesităţilor producţiei şi reproducţiei. Ea corespunde exact celei de-a treia funcţiuni. Şi se va coborî încă o treaptă o dată cu cea care va urma, căci toate valorile care pun baza ordinii sociale vor fi călcate în picioare..."

[V] Lucian Blaga, **Trilogia culturii**, 3 vol., Bucureşti, "Humanitas", 1994.

[VI] Lucian Blaga, **Trilogia culturii, I, Orizont şi stil**, Bucureşti, "Humanitas", Bucureşti, 1994, p. 16. În viziunea lui Blaga ***matricea stilistică*** reprezintă o grupare de factori, agenţi, potenţe determinante într-o constelaţie astfel: "1. orizontul spaţial şi orizontul temporal al inconştientului, 2. accentul axiologic, 3. atitudinea anabasica, catabasică (sau neutră), 4. năzuinţa formativă". Conform autorului, "fenomenul definitoriu al unei culturi este... ***stilul (matricea stilistică)***, determinat de factori inconştienţi, abisali, cu funcţie formativă, primordiala şi fundamentală şi care îşi pune pecetea asupra creaţiei unui popor, îi imprimă o trainică şi autentică identitate" (vezi **Dicţionar de filozofie**..., p. 77). Astfel, Lucian Blaga consideră că "inconştientul nu reprezintă un simplu reziduu de imagini şi de porniri refulate, ci o realitate psihospirituală cosmotică" (p. 176). Această idee se corelează cu viziunea lui Mircea Eliade referitoare la creştinismul cosmic (vezi supra, dar şi cu Vasile Avram, **Creştinismul cosmic - o paradigmă pierdută?**, Sibiu, "Saeculum", 1999, p. 410-415)". În sinteză, Lucian Blaga consideră că "«***Matricea stilistică***» este un mănunchi de categorii care se imprimă, din inconştient, tuturor creaţiilor umane, şi chiar şi vieţii întrucât ea poate fi modelata prin spirit... ***Fondul creator uman în raport cu «lumea» nu e simplu, cum crede Kant şi toţi care l-au urmat, ci multiplu, sau*** cel ***puţin dublu. «Lumea noastră» se înfruptă deci din spontaneitatea umană cu o intensitate exponenţială***.". (p. 176). Pe acest fundament teoretic, aplicând teoria sa la cultura românească, Blaga consideră că aceasta este determinată de «***spaţiul mioritic***», specific universului sufletesc şi cadrului de civilizaţie românesc, de un orizont care descinde din plai (generator al «doinei») şi se înfăţişează ca un plan ondulat («infinitul ondulat») cu alternante între deal şi vale (generatoare ale «dorului» şi ale îmbinării armonioase între verticală şi orizontală în arhitectura caselor tărăneşti" (Vezi: **Dicţionar de filozofie**..., p. 77); cf. şi Carl Gustav Jung, ***Pattern of behaviour şi arhetip***, în **Puterea sufletului. Antologie. Reflecţii teoretice privind natura psihismului**, Bucureşti, /Anima", 1994, passim 65-87.

[VII] **Dicţionar de neologisme**, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1986,

---

Bate fierul cât e cald.

Se dusără
Pe uliţa largă
Cu voaia neîntreagă,
Tot răjînd,
Tot mujînd.
Nime-n lume n-o aude
Numa Maica Sfântă
Din Poarta Cerului,
Din uşa raiului.
- Ce răjeşti,
Ce mujeşti?
- Cum n-oi răjî,
Cum n-oi mujî?
Că mă ducem
La Câmpu Rusalimului
Să pasc iarbă verde,
Să fac ujeru ca şuştaru,
Ţâţele ca sucitoarea.
- Nouă păşituri,
Nouă păşitoare!
Nu face-aşe:
Du-te acasă
Că pe duminică dimineaţa
Ţ-a fi laptele înapoi
Cum ţi l-o dat Domnu Hristos!

Colecţia MIHAI ROGOJAN, Cetăţele.
De la Părasca Gavriş, 70 ani, 1980.

De muşcătură de zerme

Pe cel ţuţulug de piatră
Este o lespede lată
Şi acolo stă o fată.
Fata gegerată duce vestea
Şi-aduce povestea.
Da' de lucru, ce lucra?
-Face pâne de cenuşă
Şi cu lapte de căpuşă.
- Din ele cine-a mânca?
- Şerpele,
Şerpoaia,
Nevisca
Şi neviscoaia,
Gândacu
Şi gândăcoaia:
Câţ or mânca
Tăţ or crepa,
Câţ or auzî
Tăţ or surzî -
La vacă nimnică nu i-a si.

Colecţia MIHAI SEUCAN, Bârsana.
De la Doca Ivanciuc, 70 ani, 1982.

De muşcătură de zerme, de neviscă

Trebuie să ai piele de neviscă, cu care freci ugerul vacii în timpul descântecului, rostind de trei ori:

Colo-n deal, după deal,
Este-o fată strămânzată.
-Şi lucruţu, ce lucrează?
- Face pâine din cenuşe
Şi cu lapte de căpuşe.
- Da' pâinea cine-a mânca?
- Gândacu şi nevisca,
Când or mânca, -or şi crăpa
Şi vaca s-a vindeca.

Colecţia AUGUSTIN MICU, Merişor.
De la Reghina Tămaş, 57 ani, 1987.

De neviscă

Vacă-nveninată,
De neviscă muşcată!
Fată mare de ţâgan
Imbrăcată cu suman
Şede-n tindă după uşe,
Face ptită de cenuşe.
Nevisca

Când din ié a mușca
Irma din ié a crepa,
Vaca la ujer s-a vindeca.
Colecția SILVIU POP, Oarța de Sus.
De la Floare Zaharie, 71 ani, 1960.

De mușcătură de zerme, de neviscă

Trebuie să ai piele de neviscă sau șarpe, pe care le preumbli pe ugerul vacii, în sens invers rotirii soarelui, dimineața, până-n răsărit, rostind de nouă ori:
Colo-n deal, după deal,
Este-o fată de țîgan.
-Da' acolo ce lucrează?
- Face pâine din cenușe
Și cu lapte de căpușe.
- Da' din ea cine-a mânca?
- Gândacu cu nevisca,
Inima-n ele-a crăpa
Și vaca s-a vindeca.
Colecția AUGUSTIN MICU, Cicârlău.
De la Floare Goje, 70 ani, 1984.

Cântări de petrecanie

Țucu-te, pom încărcat,
De tânăr te-ai îndurat
Și ț-au rămas poamele
Pe toate ulițele,
Mititele, ne-nvățate
Și de jele nemâncate.
Țucu-te, măicuța me,
Oare cum te-ai îndurat
De te-ai dus și ne-ai lăsat?
Oare nu ț-a hi urât
Așe tânără-n pământ?
En scoală-te și te uită
Nepoatele cum te cântă,
Imbrăcate-n haine negre
Că te plâng de n-ai ști crede.
Colecția TEOFIL CAIȚA, Odești.
De la Floare Mățan, 84 ani, 1975

O, frate, unde-ai plecat
Gata-i patu de culcat.
O, frate, unde-ai pornit
Gata-i patu de durnit.
Și ț-am așternut cu tină
Numa ție de hodină.
O, frate, de te-ai trezî,
Vai, multe ț-aș povesti
Și mai rele și mai bune
La neamuri pe ceie lume.
În grădina dumnitale
Crească iarbă cât de mare -
Șohan n-oi fa' eu cărare.
Colecția DANIELA și PETRU DUNCA, Budești.

O, văruc, la nunta ta
Gândit-am că ne-om găta
Cu halube de nuntit
Nu cu păru despletit.
Numa noi așe-am gândit
Că tu când ti-i însura
Neamurile le-om chema
Și pe popă l-om uita.
Nu știu cum te-ai însurat
Că pe neamuri le-am uitat
Și pe popă l-am chemat.
Ș-o zinit popa acasă
Să te cunune pe masă,
La nunta ce(a) lăudată
Groapa ți-o având săpată.
Colacu de la stegar
Ți l-am făcut la gropar,
Colacu de la nănaș
Ți l-am făcut părăstaș.
Unde te duci tu amu
Casa ți-i copârșeu,

p. 396. "***Entelehie*** s. f. termen folosit de Aristotel, însemnând ***scopul lăuntric*** care ar sta la baza dezvoltării materiei și ar determina în mod finalist întregul proces al dezvoltării ei".

[VIII] **Ibidem**, p. 778. "***Palingenezie*** s. f. 1. concepție... care preconizeaza reînvierea periodică a tuturor ființelor... 2. concepție potrivit căreia istoria este alcătuită din perioade succesive de decădere și de înflorire 3. concepție despre perfecționarea permanentă a viețuitoarelor printr-o evoluție lentă...".

[IX] Claude Levi-Strauss, **Colaborarea culturilor**, în "***Rasismul în fața științei***", București, Editura Politică, Bucureţti, 1982, p. 37-42.

[X] Vezi Ludwig von Bertalanffy "***creatorul teoriei generale a sistemelor***" cu referire la ***"teoria generală a «complexității organizate»*** care să permită pătrunderea conceptelor și structurilor matematicii în ***științele ne-fizice***", în "**Mic dicționar filozofic**", București, 1972, p. 512; cf. și George Uscătescu, **Ontologia culturii**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 36, cu referire la trihotomia lui Alfred Kroeber, cuprinsă în "***Aspecte ale dezvoltării culturale***": "a) relația omului cu natura; b) relația omului cu omul și societatea; c) relația omului cu ideea de valoare". A se vedea și Jean Piaget, **Structuralismul**, București, Editura Științifică, 1973, p 112-116, pentru analiza structuralismului antropologic al lui Claude Levi-Strauss, p. 122-137: Jean Piaget vede o relație între structuralismul antropologic deductiv al lui Levi-Strauss și "structuralismul constructivist al inteligenței". (p. 123).

[XI] Arnold J. Toynbee, **A study of History**, I-III, 1934, vol. IV-VI, 1939, vol. VII-X, 1954, apud Nicolae Bagdasar, **Teoreticieni ai civilizațiilor**, București, Editura Științifică, 1969, p. 7-8.

[XII] Neagu Djuvara, **Civilizații și tipare istorice. Un studiu comparat al civilizațiilor**, București, "Humanitas", 1999, p. 28. (Lucrarea este distinsă cu premiul de istorie al Academiei Franceze în 1976)"- Prima fază sau ***faza larvară***: o energie latentă împinge triburile, neamurile să se unească, să se miște. Ele intră în contact, cel mai adesea violent, cu alte grupuri, cu alte culturi pe care le copleșesc (aproape întotdeauna lăcomia îi atrage spre culturile superioare). Noua civilizatie este încă informă. La drept vorbind ea nu ***există*** și nu se știe dacă va exista vreodată. Apare numai un elan și o solidaritate; a doua fază sau ***faza de formare***: într-un anumit spațiu, se degajă un stil comun și, în ciuda luptelor intestine, ansamblul este animat de o mare forță de expansiune; (aceste doua faze reprezintă vârsta eroică a civilizației pe cale de a se naște); - a treia fază sau ***faza de înflorire***: stilul se precizează în centrele urbane și se conturează o organizare politică mai mult sau mai puțin uniformă; ansamblul este încă divizat din punct de vedere politic, dar expansionismul este la culme; -a patra fază este ***faza luptei pentru hegemonie***: pentru a relua o expresie consacrată a istoriei Chinei, este vorba de era Regatelor Combatante (în engleză: ***the Contending States***); principalele unități culturale, principalele state își dispută imperiul, supremația asupra lumii lor; - a cincea fază sau ***faza imperială***: unul dintre combatanți iese învingător din competiție; pacea este pentru un timp asigurată; avem de-a face cu o eră de stabilitate, de prosperitate, de uniformizare a artei și a gândirii. Urmează apoi scleroza".

[XIII] H. Munro Chadwick și N. Kershaw Chadwick, **The Growth of Literature**, The University Press, Cambridge, 3 vol., 1931-1940, operă precedată din 1912 de o primă încercare intitulată tocmai **The Heroic Age**. Apud N. Djuvara, **Civilizații**..., p. 316, nota 3.

[XIV] Neagu Djuvara, **Civilizații și tipare**..., p. 284

[XV] **Ibidem**, p 297.

[XVI] Alexandru Filipașcu, **op. cit.**, p. 27-28: Slavii, ca etnie, în opinia istoricului Alexandru Filipașcu, au pătruns în Maramureș în grupuri mici și izolate, abia la sfârșitul secolului al XV-lea, etapă în care *tiparul etno -cultural arhaic* este definitiv format și, fiind adăpostit de cetatea naturală a Maramureșului, el a rămas aproape neschimbat până astăzi. "Maramureșenii, trăind izolați de lumea civilizată, au fost siliți să-și fabrice din lemn toate instrumentele necesare diferitelor ramuri de gospodărie... morile de apă, vâltorile pentru spălatul covoarelor, piua pentru îngroșatul stofei, carul cu toate anexele lui, plugul și grapa, oloiernițele, covata găurită pentru desfăcutul porumbului, cumpăna de măsurat, blidele și blidarele (țiitoare de farfurii), lingurele și lingurarele, diferite instrumente și vase ciobănești, berbințe, putine, coleșere, cănițe, coveți, solnițe, pâlnii, cofe, clește de spart alune, fluiere ș. a. ; apoi tiara sau războiul de țesut cu toate anexele sale; melița pentru zdrobitul cânepii, fusul și caierul de tors, urzoaica și vârtelnița ș. a. Aceste elemente caracteristice unei vieți românești străvechi -despre care nici cronicile nu pomenesc, au imprimat poporului maramureșean ***un tipar arhaic, care fiind la adăpost de curentele de prefaceri a rămas aproape intact până în zilele noastre***". (s. n.)

LEACURI

Aurel Toncoglaz: Grigor Tupiță din Mara

De te doare capu, se pun roate de cartofi pe o ștergură sau zadie și se leagă pe frunte.
Tot pentru durere de cap se pun frunze de hrean într-o zadie și se leagă fruntea.
Pe rana care nu se vindecă, e bine să pui rostopască.
Ceaiul de minciună i bun pentru durere la inimă.
La sclintituri i bun de pus forostău, care se găsește pe Valea Tălharilor din Cicârlău.
Pentru mâncărime de piele, îi bună scoarța de păducel, făcut ceai. Ori ceai de scai.
Colecția AUGUSTIN MICU, Cicârlău.
De la Florica Zetea, 78 ani, 1987.

Nici în casă,
Nici afară,

Nici în cer,
Nici pe pământ.

(Fereastra)